Eğitimiş

24 KASIM ÖĞRETMENLER GÜNÜ ARAŞTIRMASI

ÖĞRETMENLERİN EKONOMİK KOŞULLARI VE ÇALIŞMA YAŞAMI

24 Kasım Öğretmenler Günü Araştırması:
Öğretmenlerin Ekonomik Koşulları ve Çalışma Yaşamı

Eğitim-İş Yayınları, Ankara
Kasım 2026

Eğitim-İş Adına Sahibi
Veli Fırat Şimşek | Genel Başkan

Yayın Sorumlusu
Seher Ergin | Genel Sekreter

Yayın Kurulu
Seher Ergin | Genel Sekreter
Doğan Dağdelen | Genel Mali Sekreter
Bülent Metin | Genel Örgütlenme Sekreteri
Yeliz Toy | Genel Özlük-Hukuk ve TİS Sekreteri
Özkan Rona | Genel Eğitim Sekreteri
Hüseyin Selçuk | Genel Basın-Yayın ve Uluslararası İlişkiler Sekreteri

Hazırlayan
Dr. Burcu Doğan | Ar-Ge Uzmanı

Tasarım ve Dizgi
Kerim Can Kara

İletişim
Ataç-2 Sokak, No: 43/3, Çankaya/Ankara
iletisim@egitimis.org.tr
0312 434 12 06

Bu yayını ekranlı cihazlarınızla okuyarak, sürdürülebilir bir çevre mücadelesinin parçası olabilirsiniz. Lütfen zorunlu olmadıkça bu dosyayı yazdırmayın.

EĞİTİM VE BİLİM İŞGÖRENLERİ SENDİKASI
2005
EĞİTİM-İŞ

Grafikler

Grafik 1 Katılımcıların cinsiyetine göre dağılım....5
Grafik 2 Katılımcıların medeni durumuna göre dağılım....5
Grafik 3 Katılımcıların çocuk sahibi olma durumu....6
Grafik 4 Göreve başlarken borçlanmak veya yakınlarınızdan maddi destek almak zorunda kaldınız mı?....7
Grafik 5 Emekliliğe hak kazanmış olmanıza rağmen, yaş şartını tamamlamak için çalışmaya devam ediyor musunuz ya da devam etmeyi düşünüyor musunuz?....8
Grafik 6 Halihazırda oturduğunuz konut için aylık ne kadar kira ödüyorsunuz?....9
Grafik 7 Kendi evinde yaşayan (kira ödemeyen) öğretmenlerin kıdem yıllarına göre dağılımı....10
Grafik 8 Öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıklarını belirttikleri üç harcama kalemi....11
Grafik 9 Evi olmayan öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi....12
Grafik 10 İstanbul'da yaşayan ve evi olmayan (kira ödeyen) öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi....13
Grafik 11 Çalışma yaşamında iş yükünüzü artıran görev ve uygulamalarla (angarya) karşılaşıyor musunuz?....14
Grafik 12 CİMER şikayeti aldınız mı? Aldıysanız iş motivasyonunuzu nasıl etkiledi?....15
Grafik 13 Okul içinde kendinizi güvende hissetmediğiniz durumlarla karşılaşıyor musunuz?....15
Grafik 14 Öğretmenlerin okulda şiddet veya baskıya marzu kalma durumu....16
Grafik 15 Şiddet veya baskıya maruz kalmanız halinde yönetimden gerekli desteği göreceğinizi düşünüyor musunuz?....17
Grafik 16 Şiddet veya baskıya maruz kaldığınızda yönetimden gerekli desteği gördünüz mü?....17
Grafik 17 Okulların mevcut durumu ve yeterliliği konusunda öğretmenlerin görüşleri....18
Grafik 18 Ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?....19
Grafik 19 Öğrenciler yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyuyor mu?....19
Grafik 20 Ortak Yazılı Sınav Sistemi'nin, öğretmenlerin özerkliğine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?....20
Grafik 21 Öğretmelik mesleğine verilen toplumsal değerin ne yönde değiştiğini düşünüyorsunuz?....21
Grafik 22 Emekliliğe hak kazanmış olmasına rağmen, yaş şartını tamamlamak için çalışmaya devam ediyor musunuz ya da etmeyi düşünüyor musunuz?....22
Grafik 23 Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi....23
Grafik 24 CİMER şikayeti aldınız mı? Aldıysanız iş motivasyonunuzu nasıl etkiledi?....23
Grafik 25 Çalışma yaşamında iş yükünüzü artıran görev ve uygulamalarla (angarya) karşılaşıyor musunuz?....24
Grafik 26 Okulda kendinizi güvende hissetmediğiniz zamanlar oluyor mu?....24
Grafik 27 Ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?....25
Grafik 28 Öğrenciler yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyuyor mu?....25
Grafik 29 Ortak Yazılı Sınav Sistemi'nin öğretmenlerin özerkliğine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?....26
Grafik 30 Öğretmenlik mesleğine verilen toplumsal değerin ne yönde değiştiğini düşünüyorsunuz?....26

İçindekiler

Öğretmenlerin Ekonomik Koşulları ve Çalışma Yaşamı....4

Ankete Katılan Öğretmenlere Dair Demografik Bilgiler 5

Ekonomik Koşullara Dair Bulgular 7

Emeklilik ve göreve yeni başlayan öğretmenlerin durumunun değerlendirilmesi.....7

Barınma harcamasının artan yükü ve gelir içindeki payı.... 9

Temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için yapılan harcamaların maaş içindeki payı 11

Çalışma yaşamına dair bulgular 14

Eğitim-İş Üyesi Olmayan Öğretmenlerin Yanıtlarına Dair Değerlendirmeler 21

Sonuç 27

Ekonomik koşullar ve geçim mücadelesi.....27

Çalışma yaşamı ve eğitim ortamlarına ilişkin bulgular 29

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin yanıtlarıyla karşılaştırma..... 31

Öğretmenlerin Ekonomik Koşulları ve Çalışma Yaşamı

Öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşulları, eğitim sisteminin işleyişini ve eğitim hizmetinin niteliğini doğrudan etkileyen önemli unsurlardan biridir. Ancak bugün öğretmenler ekonomik güçlüklerden artan iş yüküne, okullardaki fiziki ve hizmet yetersizliklerinden şiddet ve baskıya kadar pek çok sorunla karşı karşıyadır.

Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar yalnızca ekonomik koşullarla sınırlı değildir. Geçim sıkıntısı, barınma ve temel ihtiyaçların artan maliyeti, okullardaki fiziki ve hizmet yetersizlikleri, mesleki özerkliğin sınırlandırılması ve öğretmenlik mesleğinin toplumsal değerindeki aşınma, öğretmenlerin çalışma yaşamını doğrudan etkilemektedir.

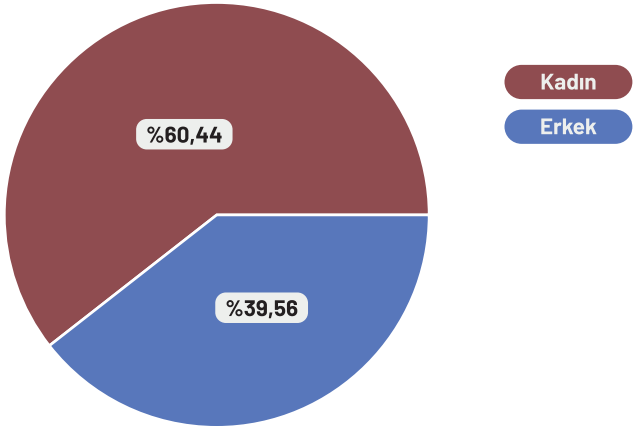
Eğitim-İş olarak 24 Kasım Öğretmenler Günü kapsamında gerçekleştirdiğimiz bu araştırmayla öğretmenlerin çalışma ve yaşam koşullarını kendi yanıtları üzerinden ortaya koymayı amaçladık. **9 bin 34 öğretmenin katıldığı araştırmada** ekonomik koşullardan çalışma yaşamına, okullardaki güvenlik sorunlarından fiziki ve hizmet yeterliliğine kadar pek çok başlığı ele aldık. Ayrıca Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin yanıtlarını da ayrı olarak değerlendirerek, karşı karşıya kalınan sorunların sendika üyeliğinden bağımsız olarak ne ölçüde ortaklaştığını inceledik.

Araştırma sonuçları, öğretmenlerin yalnızca ekonomik açıdan değil, mesleki ve sosyal açıdan da ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, öğretmenlerin sesini duyurmanın yanı sıra, eğitim politikalarının öğretmenlerin gerçek çalışma ve yaşam koşulları gözetilerek yeniden ele alınması gerektiğine ilişkin önemli bir veri sunmaktadır.

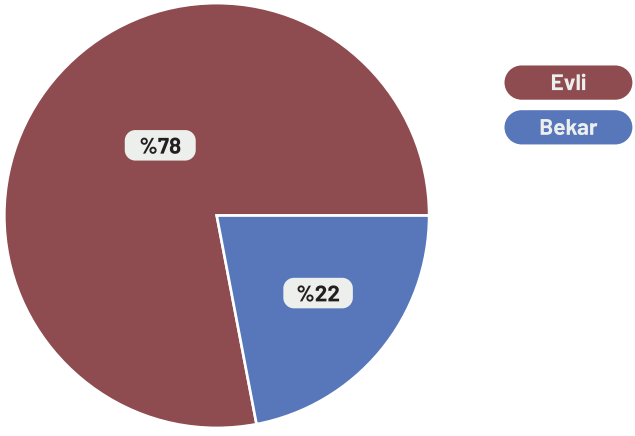
Ankete Katılan Öğretmenlere Dair Demografik Bilgiler

Grafik 1 Katılımcıların cinsiyetine göre dağılım

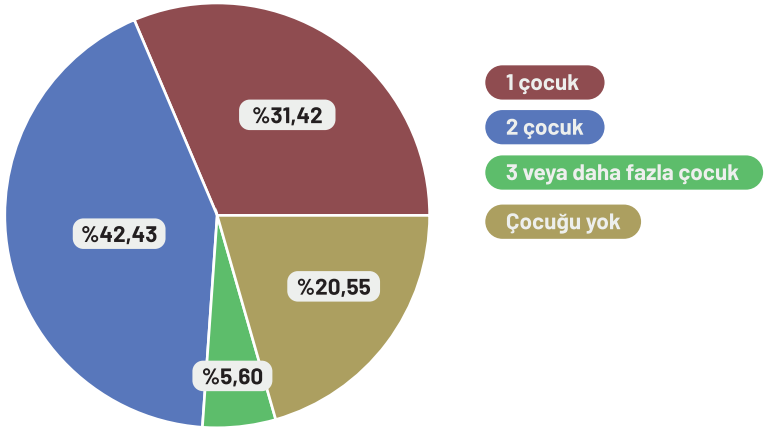
Katılımcıların %60,44'ü kadın, %39,56'sı erkek öğretmenlerden oluşmaktadır.

Grafik 2 Katılımcıların medeni durumuna göre dağılım

Ankete katılan öğretmenlerimizin %78'i evli, %22'si bekardır.

Grafik 3 Katılımcıların çocuk sahibi olma durumu

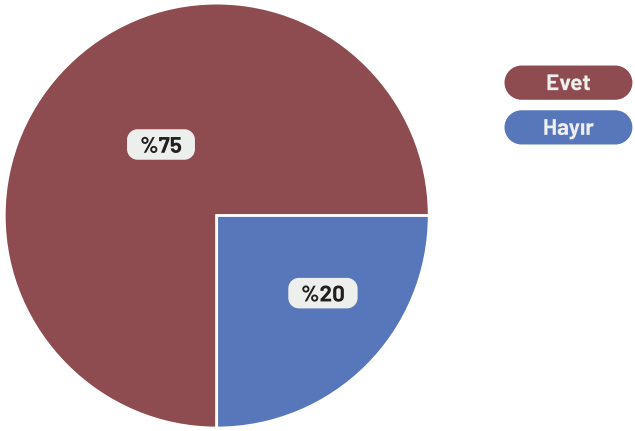
Ankete katılan öğretmenlerin %79,45'i çocuk sahibidir. Katılımcıların %42,43'ü iki, %31,42'si bir, %5,60'ı ise üç veya daha fazla çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. Çocuk sahibi olmayan öğretmenlerin oranı ise %20,55'tir.

Bu dağılım, öğretmenlerin önemli bir bölümünün **kendi geçimlerinin yanı sıra çocuklarının bakım, eğitim ve diğer temel ihtiyaçlarına ilişkin sorumlulukları da üstlendiğini** göstermektedir. Dolayısıyla çocuk sayısı, öğretmenlerin ekonomik koşulları ve hane bütçeleri değerlendirilirken dikkate alınması gereken önemli unsurlardan biridir.

Ekonomik Koşullara Dair Bulgular

Emeklilik ve göreve yeni başlayan öğretmenlerin durumunun değerlendirilmesi

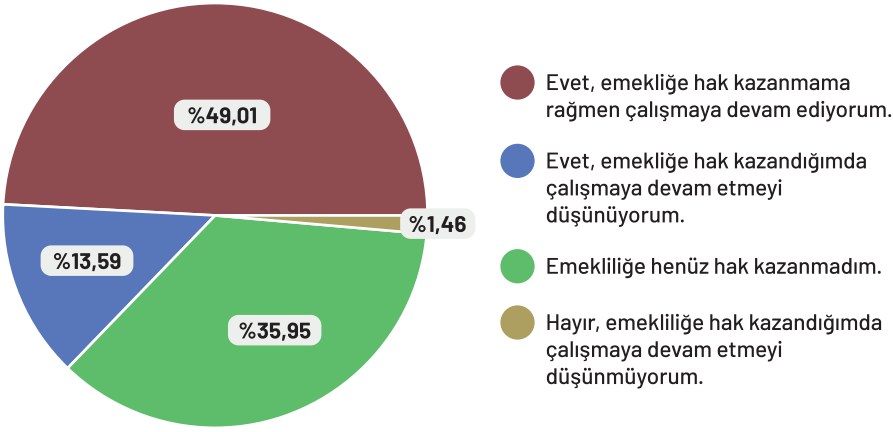
Grafik 4 Göreve başlarken borçlanmak veya yakınlarınızdan maddi destek almak zorunda kaldınız mı? (0-3 yıl kıdeme sahip öğretmenlere sorulmuştur)

Ankete katılan ve mesleki kıdemi 0-3 yıl arasında olan **öğretmenlerin %75'i, göreve başlarken borçlanmak veya yakınlarından maddi destek almak zorunda kaldığını** belirtmiştir. Bu sonuç, öğretmenlerin meslek hayatlarının henüz başında ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kaldığını ortaya koymaktadır.

Artan yaşam maliyetleri ve öğretmen maaşlarının alım gücündeki gerileme, mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin ekonomik açıdan bağımsız bir yaşam kurmasını zorlaştıran koşullar arasında yer almaktadır.

Grafik 5 Emekliliğe hak kazanmış olmanıza rağmen, yaş şartını tamamlamak için çalışmaya devam ediyor musunuz ya da devam etmeyi düşünüyor musunuz? (20 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlere sorulmuştur)

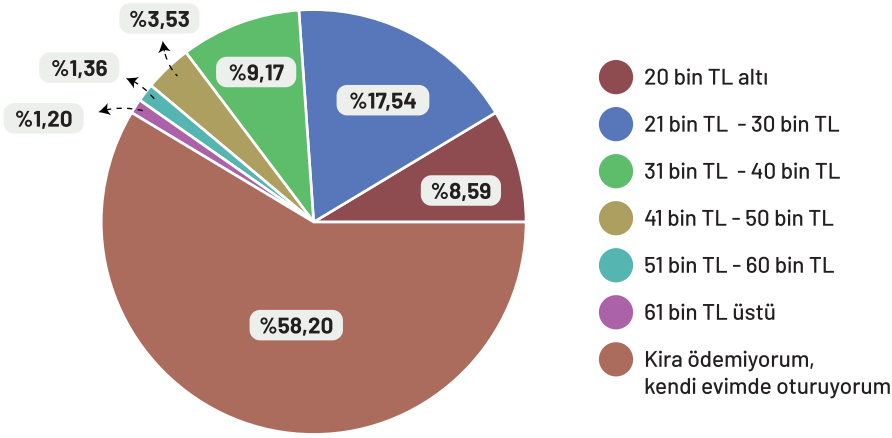

20 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin %49,01'i emekliliğe hak kazanmış olmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini belirtmiştir. Emeklilik hakkı kazanması hâlinde çalışmayı sürdürmeyi düşünenlerin oranı ise %13,59'dur. Buna göre, bu gruptaki **öğretmenlerin %62,60'ı emeklilik döneminde de çalışma yaşamını sürdürmektedir veya sürdürmeyi planlamaktadır.**

Bu sonuç, öğretmenlerin uzun yıllar süren mesleki çalışma yaşamının ardından dahi emekliliğe ayrılma konusunda ekonomik kaygılar taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Barınma harcamasının artan yükü ve gelir içindeki payı

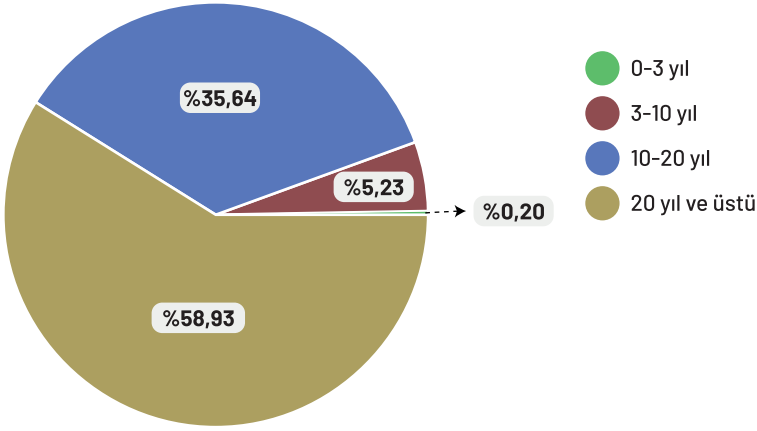
Grafik 6 Halihazırda oturduğunuz konut için aylık ne kadar kira ödüyorsunuz?

Ankete katılan öğretmenlerin %58,6'sı kendisine ait bir konutta oturduğunu ve kira ödemediğini belirtirken, %41,4'ü kira ödediğini ifade etmiştir. Ankete katılan öğretmenlerin %17,54'ü aylık 21-30 bin TL, %9,17'si ise 31-40 bin TL arasında kira ödediğini belirtmiştir.

Öte yandan, katılımcıların %47,9'unun mesleki kıdemi 20 yıl ve üzerindeyken, %86,6'sının kıdemi 10 yılın üzerindedir. Katılımcıların önemli bir bölümünün **uzun yıllara dayanan mesleki deneyimine rağmen %41,4'ünün hâlâ kira ödüyor olması,** barınma giderlerinin öğretmenlerin bütçesi üzerindeki yükünü ortaya koymaktadır.

Grafik 7 Kendi evinde yaşayan (kira ödemeyen) öğretmenlerin kıdem yıllarına göre dağılımı

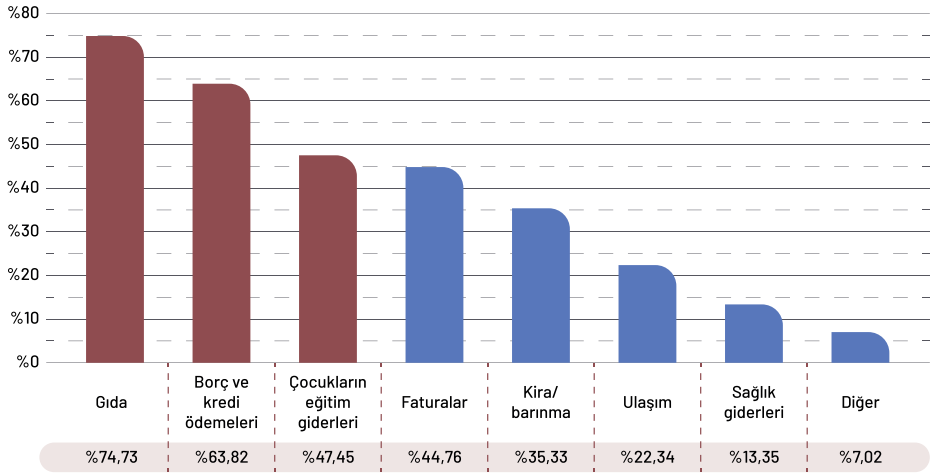
Kendi evinde yaşayan öğretmenlerin %94,57'si 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Bu dağılım, öğretmenlerin konut sahibi olabilmesinin büyük ölçüde meslekte uzun yıllar çalışmanın ardından mümkün olabildiğine işaret etmektedir.

Öte yandan emeklilik döneminde maaş gelirinin önemli ölçüde azalması ve emekli ikramiyesinin konut fiyatları karşısında yetersiz kalması, **öğretmenlerin emeklilik sonrasında konut edinme ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır.**

Böylece konut sahibi olmak, öğretmenler açısından yalnızca uzun yıllar çalışmayı değil, çalışma yaşamı boyunca ekonomik birikim yapabilmeyi de gerektiren bir hedef hâline gelmektedir.

Temel ihtiyaçların karşılanabilmesi için yapılan harcamaların maaş içindeki payı

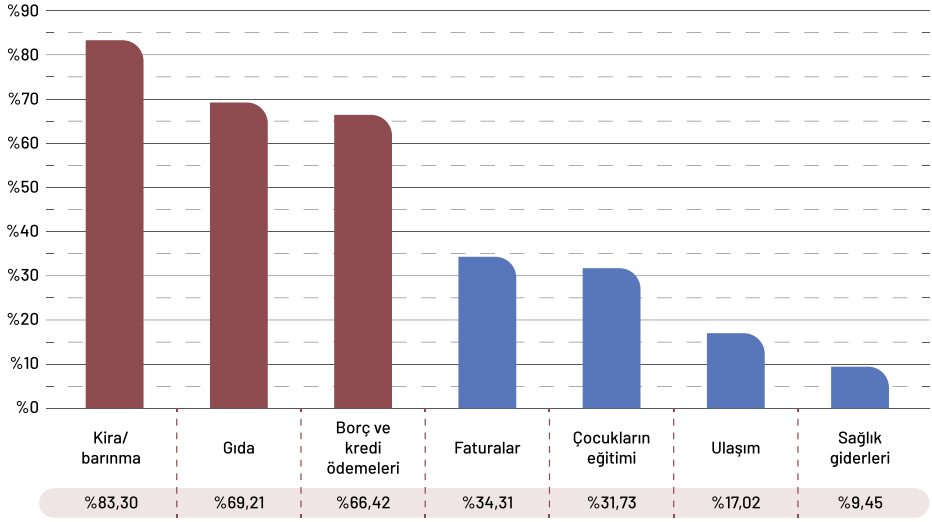
Grafik 8 Öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıklarını belirttikleri üç harcama kalemi

Öğretmenlerden maaşlarından en fazla payı ayırdıkları üç harcama kalemini belirtmeleri istenmiştir. Verilen yanıtlar arasında en fazla işaretlenen harcama kalemi %74,73 ile gıda olmuştur. Bunu %63,82 ile borç ve kredi ödemeleri, %47,45 ile çocukların eğitim giderleri takip etmiştir. Faturalar (%44,76) ve kira/barınma giderleri (%35,33) de öğretmenlerin sıklıkla belirttiği harcama kalemleri arasında yer almıştır.

Bu sonuçlar, öğretmenlerin bütçelerinde **temel ihtiyaçların yanı sıra borç yükünün ve çocuklarının eğitim masraflarının da önemli bir yer tuttuğunu** göstermektedir.

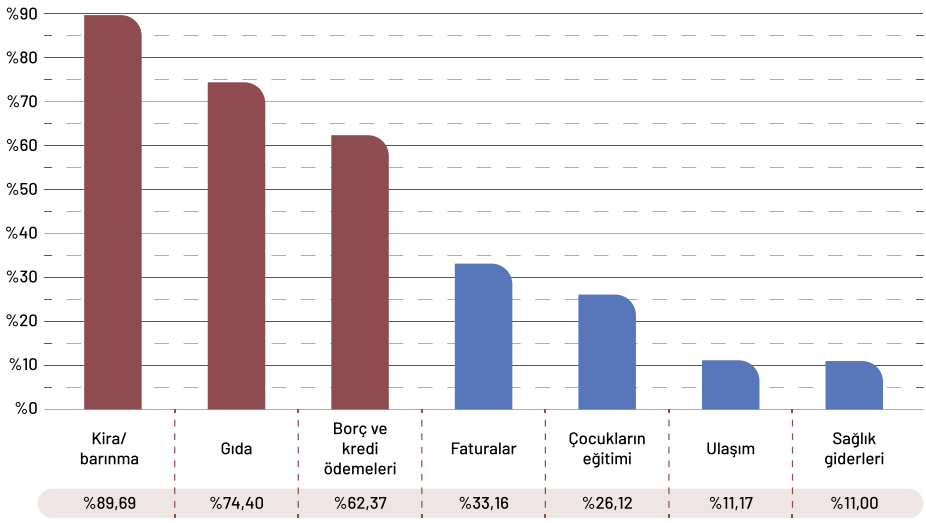
Grafik 9 Evi olmayan öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi

Kendisine ait bir konutta yaşamayan öğretmenlerin belirttiği harcama kalemleri arasında kira/barınma %83,30 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu %69,21 ile gıda, %66,42 ile borç ve kredi ödemeleri takip etmektedir.

Bu dağılım, kira ödeyen öğretmenler açısından **barınma giderlerinin öne çıktığını; gıda ve borç-kredi ödemelerinin de bütçe üzerindeki önemli yükler arasında bulunduğunu** göstermektedir.

Grafik 10 İstanbul'da yaşayan ve evi olmayan (kira ödeyen) öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi

İstanbul'da görev yapan ve kendisine ait bir konutta yaşamayan öğretmenlerin belirttiği harcama kalemleri arasında kira/barınma %89,69 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu %74,40 ile gıda, %62,37 ile borç ve kredi ödemeleri takip etmektedir.

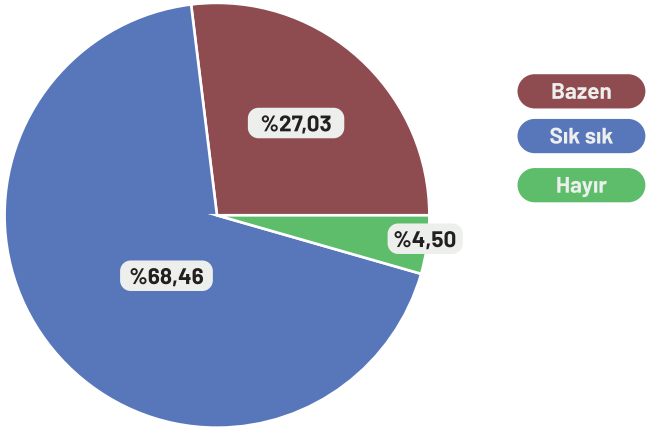
Ülke genelinde evi olmayan öğretmenlerin yanıtlarıyla karşılaştırıldığında, **İstanbul'da görev yapan öğretmenlerde kira/barınma giderlerinin daha fazla öne çıktığı** görülmektedir. Nitekim kira/barınma kaleminin toplam yanıtlar içindeki oranı ülke genelinde %83,30 iken İstanbul'da %89,69'dur. Bu durum, İstanbul'da yaşayan kiracı öğretmenlerin barınma giderlerini daha belirgin bir ekonomik yük olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Bulgular, öğretmenlerin ekonomik koşullarının temel ihtiyaçların karşılanmasının yanı sıra borç yüküyle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Her üç grupta da **borç ve kredi ödemeleri, öğretmenlerin en sık belirttiği harcama kalemleri arasında** yer almaktadır. Tüm öğretmenler genelinde bu kalemi belirtenlerin oranı %63,82'dir. Bu sonuç, 10 öğretmenden 6'sının geçim mücadelesini mevcut borç ve kredi yükümlülükleriyle birlikte sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Gıda harcamaları da her üç grupta öne çıkan kalemlerden biridir. Evi olmayan öğretmenlerde kira/barınma giderlerinin ilk sırada yer alması, İstanbul'da bu kalemin daha da fazla öne çıkması (%89,69), **barınma maliyetlerinin ekonomik baskıyı artırdığını** ortaya koymaktadır. Bütün bu bulgular, öğretmenlerin gelirlerinin önemli bir bölümünü temel ihtiyaçların yanı sıra mevcut borç ve kredi yükümlülüklerini karşılamaya ayırmak zorunda kaldığını göstermektedir.

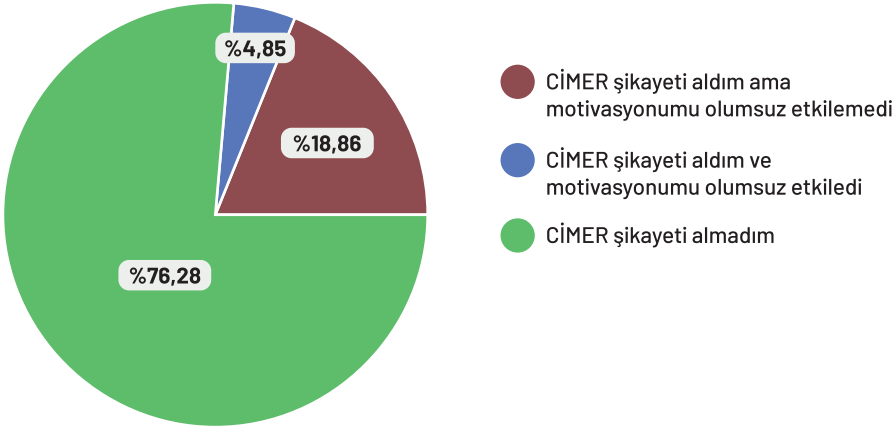
Çalışma yaşamına dair bulgular

Grafik 11 Çalışma yaşamında iş yükünüzü artıran görev ve uygulamalarla (angarya) karşılaşıyor musunuz?

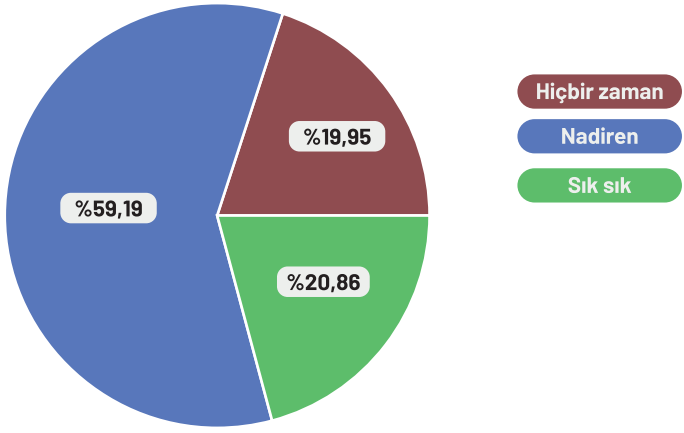
Öğretmenlerin %68,46'sı çalışma yaşamında angarya ile sık sık karşılaştığını, %27,03'ü ise bunun bazen yaşandığını ifade etmiştir. Bu sonuçlara göre, **her 10 öğretmenden yaklaşık 9'u çalışma yaşamında angarya niteliği taşıyan, iş yükünü artıran görevlerle** karşı karşıya kalmaktadır.

Grafik 12 CİMER şikayeti aldınız mı? Aldıysanız iş motivasyonunuzu nasıl etkiledi?

Ankete katılan öğretmenlerin %23,71'i yani **4 öğretmenden 1'i CİMER şikâyeti aldığını** belirtmiştir. Bu öğretmenlerin %79,53'ü aldığı CİMER şikayetinin iş motivasyonunu olumsuz etkilediğini belirmiştir.

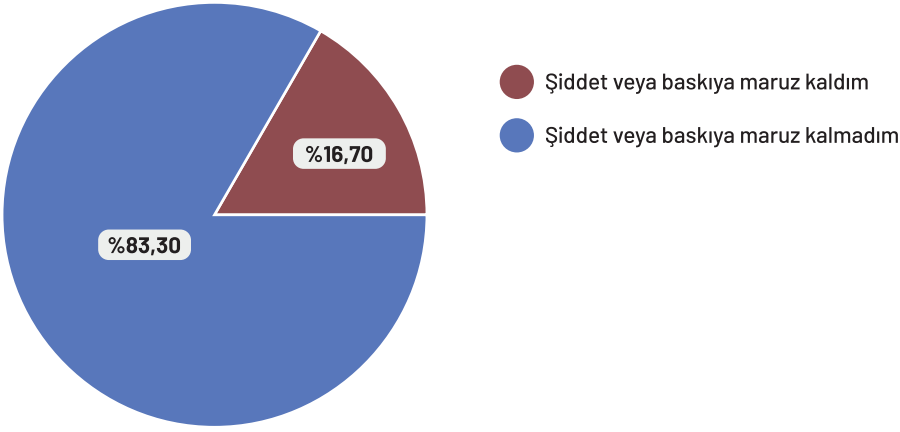
Grafik 13 Okul içinde kendinizi güvende hissetmediğiniz durumlarla karşılaşıyor musunuz?

Öğretmenlerin %80,05'i okul içinde kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Bu öğretmenlerin %59,19'u bu durumları nadiren, %20,86'sı ise sık sık yaşadığını ifade etmiştir.

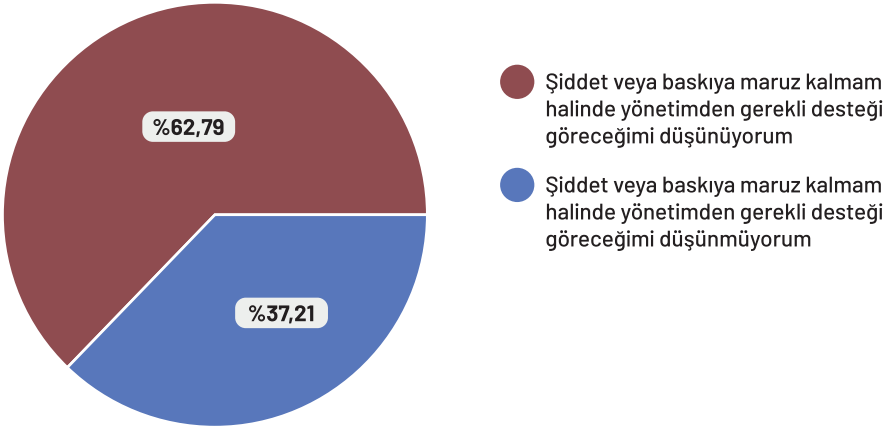
Başka bir ifadeyle, **her 10 öğretmenden 8'i okul içinde en azından zaman zaman güvenlik sorunu yaşamaktadır.** Bu sonuç, okullarda eğitim emekçileri ve öğrenciler için güvenli ortamın sağlanamadığının ortaya koymaktadır.

Grafik 14 Öğretmenlerin okulda şiddet veya baskıya marzu kalma durumu

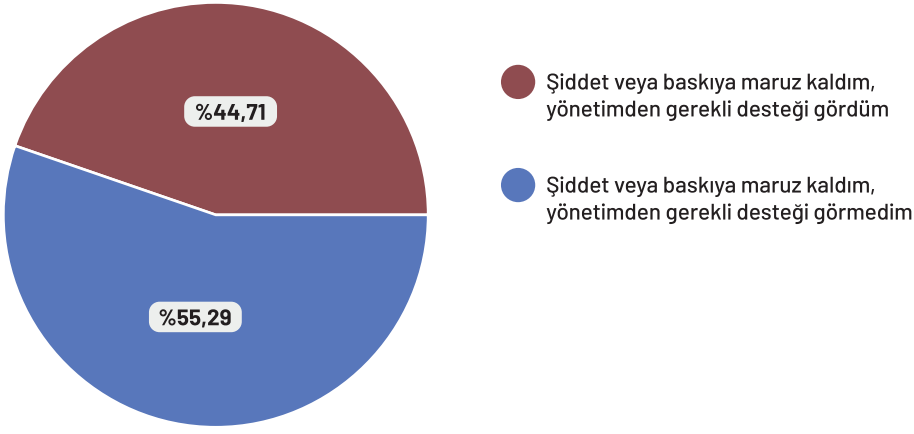
Ankete katılan öğretmenlerin %16,70'i, yani yaklaşık **her 6 öğretmenden 1'i okulda şiddet veya baskıya maruz kaldığını** belirtmiştir. Bu sonuç, okullarda şiddet ve baskının öğretmenlerin çalışma yaşamını doğrudan etkileyen, önleyici ve koruyucu politikalarla ele alınması gereken yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir.

Grafik 15 Şiddet veya baskıya maruz kalmanız halinde yönetimden gerekli desteği göreceğinizi düşünüyor musunuz?

Okulunda baskı veya şiddete maruz kalmadığını belirten öğretmenlere, böyle bir durumla karşılaşmaları hâlinde okul yönetiminden destek görüp görmeyecekleri sorulmuştur. Öğretmenlerin %62,79'u destek görebileceğini, %37,21'i ise destek göremeyeceğini düşündüğünü belirtmiştir.

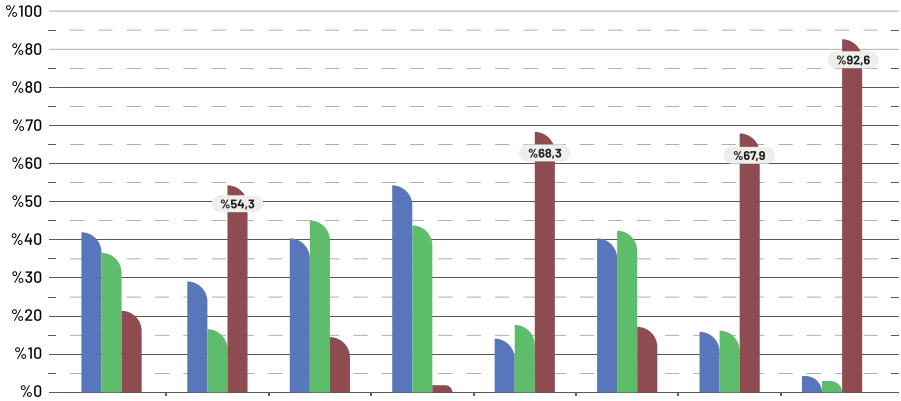
Grafik 16 Şiddet veya baskıya maruz kaldığınızda yönetimden gerekli desteği gördünüz mü?

Okulunda şiddet veya baskıya maruz kalan öğretmenlerin %55,29'u yani yarısından fazlası **(yaklaşık her 2 öğretmenden 1'i), okul yönetiminden gerekli desteği göremediğini** belirtmiştir.

Şiddet veya baskıya maruz kalmamış öğretmenlerin okul yönetiminden destek görmeye ilişkin beklentileri ağırlıklı olarak olumlu yöndeyken, bu tür durumları bizzat yaşayan **öğretmenlerin deneyimleri destek görme konusunda ağırlıklı olarak olumsuz bir tablo** ortaya koymaktadır.

Grafik 17 Okulların mevcut durumu ve yeterliliği konusunda öğretmenlerin görüşleri

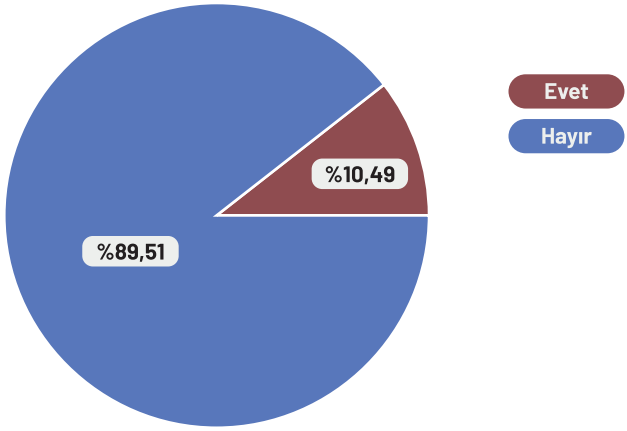

	Kütüphane	Laboratuvar	Güvenlik görevlisi	Temizlik görevlisi	Yemekhane	Kantin	Spor salonu	Revir
Var ama yetersiz	%42	%29,1	%40,4	%54,3	%14,1	%40,4	%15,9	%4,3
Var ve yeterli	%36,6	%16,6	%45,1	%43,8	%17,7	%42,4	%16,2	%3
Yok	%21,4	%54,3	%14,5	%1,9	%68,3	%17,2	%67,9	%92,6

Ankete katılan öğretmenler ağırlıklı olarak okullarında **laboratuvar, yemekhane, spor salonu ve revir olmadığını,** kütüphane ve temizlik görevlisinin olduğunu ancak yetersiz kaldığını belirtmiştir.

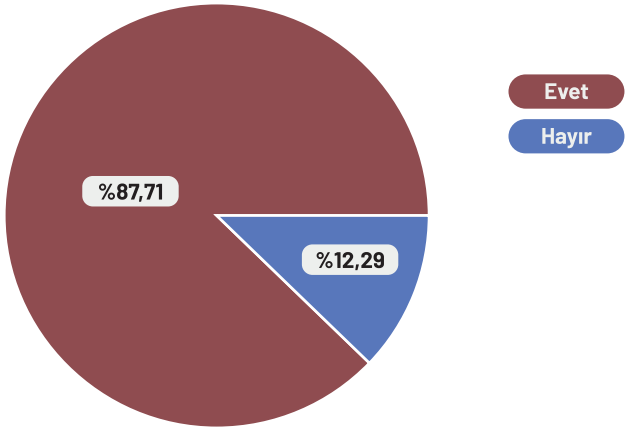
Öğretmenlerin mevcut seçenekler dışında dile getirdiği ihtiyaçlar arasında konferans, toplantı ve çok amaçlı salonlar (resim, müzik ve görsel sanatlar atölyeleri), teknoloji ve tasarım atölyeleri, çocuklar için açık ve kapalı oyun alanları ile oyun odaları öne çıkmaktadır. Bunların yanı sıra öğretmenler için daha geniş ve donanımlı öğretmenler odaları, zümre odaları, veli görüşme odaları ve özel eğitim öğrencilerine yönelik duyu bütünleme ve mola odaları da talep edilmiştir.

Grafik 18 Ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?

Ankete katılan öğretmenlerin %89,51'i, yani yaklaşık her 10 öğretmenden 9'u ders kitaplarını yetersiz bulduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, ders kitaplarının öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecindeki ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığına ilişkin yaygın bir görüş bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 19 Öğrenciler yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyuyor mu?

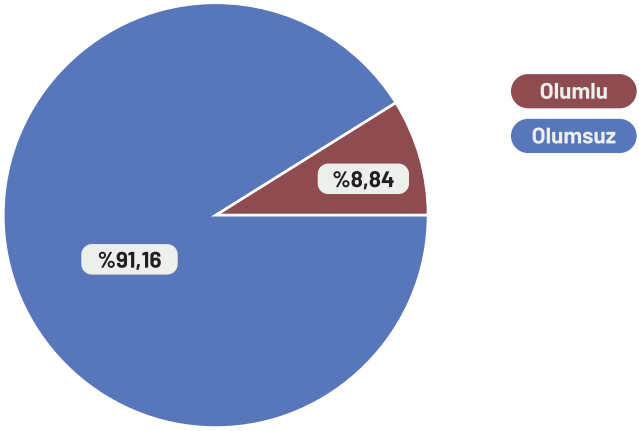

Ankete katılan öğretmenlerin %89,51'i ders kitaplarını yetersiz bulurken, %87,71'i öğrencilerin yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

İki bulgu birlikte mevcut ders kitaplarının öğretmenlerin ve

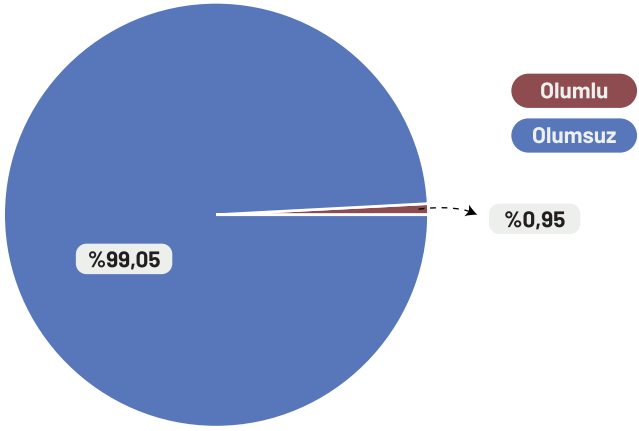
öğrencilerin eğitim-öğretim sürecindeki ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını kanıtlamaktadır. Bu durum, eşit eğitim hakkı bakımından önem taşımaktadır. Çünkü yardımcı kaynaklara erişim, öğrencilerin ve ailelerinin ekonomik yükünü artıran önemli bir harcama kalemidir.

Grafik 20 Ortak Yazılı Sınav Sistemi'nin, öğretmenlerin özerkliğine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ortak yazılı sınav sisteminin mesleki özerkliklerini olumsuz yönde etkilediğini belirten öğretmenlerin oranı %91,16'dır. Başka bir ifadeyle, her **10 öğretmenden yaklaşık 9'u ortak yazılı sınav sisteminin öğretmenlerin mesleki karar alma ve uygulama alanını sınırlandırdığını** düşünmektedir.

Grafik 21 Öğretmelik mesleğine verilen toplumsal değerin ne yönde değiştiğini düşünüyorsunuz?

Ankete katılan öğretmenlerin **neredeyse tamamı öğretmenlik mesleğine verilen toplumsal değerin olumsuz yönde değiştiğini** belirtmiştir.

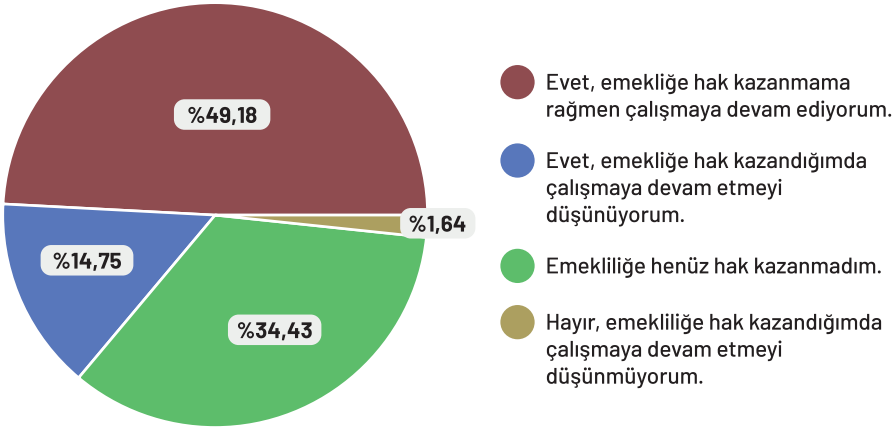
Eğitim-İş Üyesi Olmayan Öğretmenlerin Yanıtlarına Dair Değerlendirmeler

Ankete katılan 9 bin 34 öğretmenden 903'ü Eğitim-İş üyesi değildir.

Farklı bir sendikaya üye olan veya herhangi bir sendikaya üye olmayan öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar ayrıca değerlendirilmiş ve bu yanıtların anketin genel sonuçlarıyla karşılaştırılması amaçlanmıştır.

0-3 yıl mesleki kıdeme sahip Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %62,5'i göreve başlarken borç almak veya yakınlarından maddi destek almak zorunda kaldığını belirtmiştir. Ankete katılan tüm 0-3 yıl kıdeme sahip öğretmenlerde ise bu oran %75'dir. Her iki grupta da yüksek seyreden bu oranlar, öğretmenlerin mesleğe başlangıç döneminde yaşadığı ekonomik güçlükleri ortaya koymaktadır.

Grafik 22 Emekliliğe hak kazanmış olmasına rağmen, yaş şartını tamamlamak için çalışmaya devam ediyor musunuz ya da etmeyi düşünüyor musunuz?

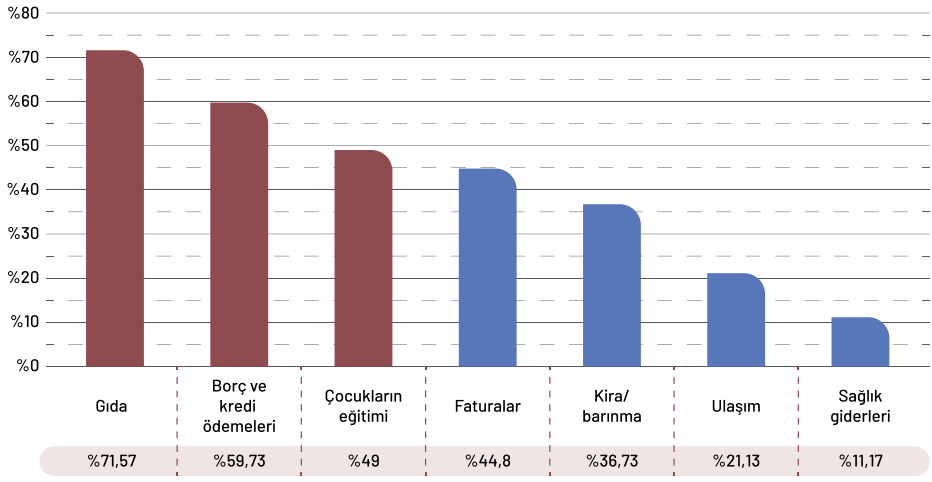

Herhangi bir sendikaya üye olmayan ve Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %49,18'i, emekliliğe hak kazanmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini belirtmiştir. Emeklilik hakkını henüz kazanmamış olmakla birlikte, bu hakkı kazandığında çalışmaya devam edeceğini ifade edenlerin oranı ise %14,75'tir.

Ankete katılan tüm öğretmenlerin (Eğitim-İş üyeleri dâhil) yanıtları incelendiğinde, emekliliğe hak kazanmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini belirtenlerin oranının %49,01 olduğu görülmektedir.

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenler ile tüm katılımcıların yanıtlarının neredeyse aynı oranda olması, **emeklilik sonrasında çalışmayı sürdürme eğiliminin sendika üyeliğinden bağımsız olarak öğretmenler arasında yaygın olduğunu** ortaya koymaktadır. Bu benzerlik, öğretmenlerin emeklilik döneminde de ekonomik kaygılarla karşı karşıya kaldığını ve emeklilik gelirlerinin yaşam koşullarını karşılamada yetersiz kalabildiğini düşündürmektedir.

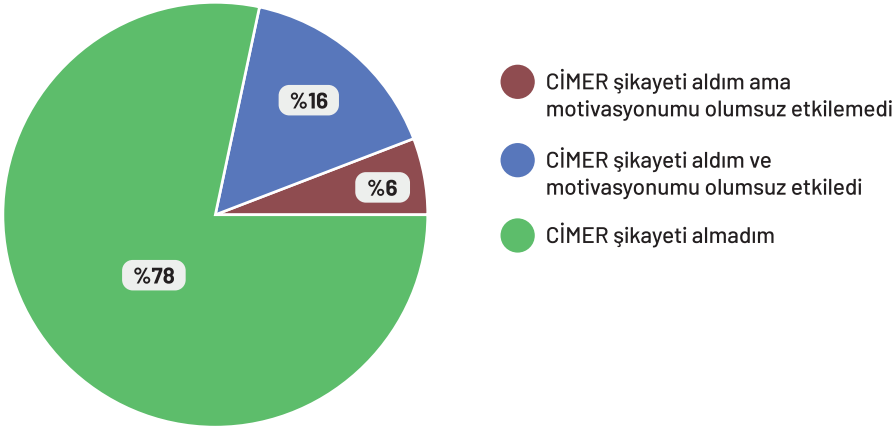
Grafik 23 Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kalemi

Öğretmenlere göre maaş içindeki en fazla paya sahip olan üç harcama kalemini sorduğumuzda sırasıyla gıda, borç ve kredi ödemeleri, çocukların eğitimi cevabı verilmiştir.

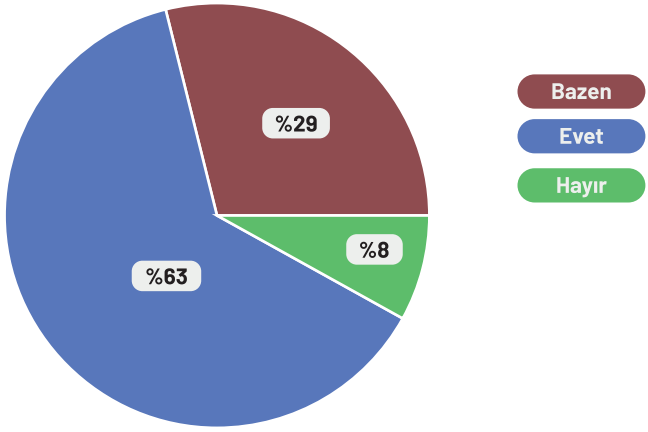
Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerde de kira ve barınmanın ilk üç içinde yer almama nedeni **kıdem yılına bağlı olarak katılımcıların %56 oranında kendi evlerinde oturuyor** olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 24 CİMER şikayeti aldınız mı? Aldıysanız iş motivasyonunuzu nasıl etkiledi?

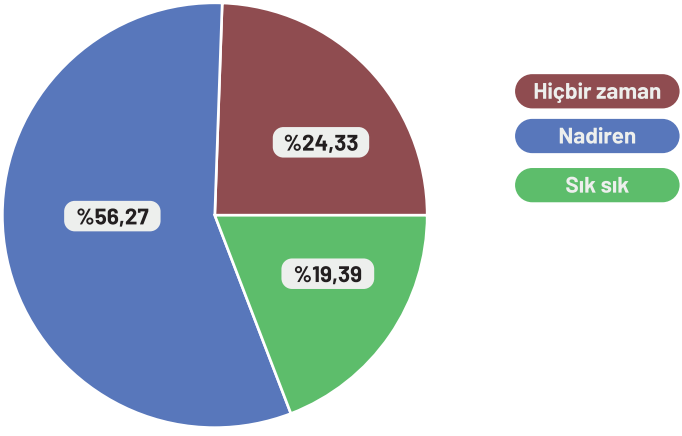
Öğretmenlerin %22'si CİMER şikayeti aldığını bildirmiş, şikâyet alanların %75'i ise bu durumun iş motivasyonunu negatif etkilediğini ifade etmiştir.

Grafik 25 Çalışma yaşamında iş yükünüzü artıran görev ve uygulamalarla (angarya) karşılaşıyor musunuz?

Öğretmenlerin %63'ü, iş yükünü artıran görev ve uygulamalarla (angarya) karşılaştığını belirtmiştir. Bu sonuç, angarya uygulamalarının öğretmenler arasında yaygın bir sorun olduğunu göstermektedir.

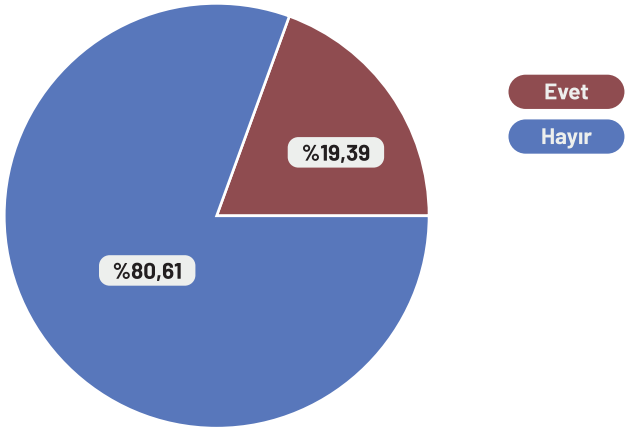
Grafik 26 Okulda kendinizi güvende hissetmediğiniz zamanlar oluyor mu?

Öğretmenlerin %19,39'u sık sık, %56,27'si nadiren kendilerini okulda güvende hissetmediklerini bildirmiştir.

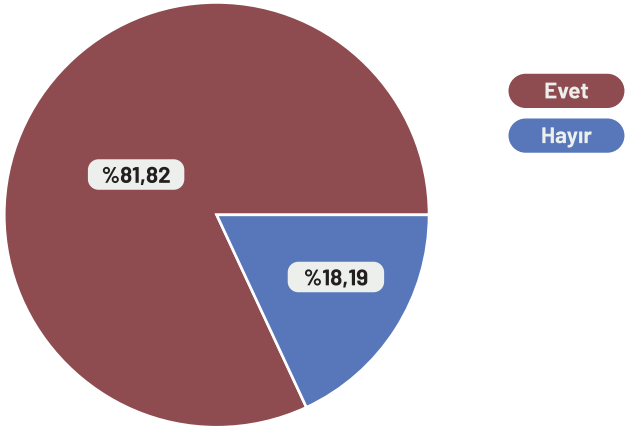
Toplamda öğretmenlerin %75,66'sı okulda nadiren ya da sık sık güvende hissetme sorunu yaşadığını belirtmiştir.

Grafik 27 Ders kitaplarını yeterli buluyor musunuz?

Öğretmenlerin %80,61'i ders kitaplarını yetersiz bulduğunu söylemiştir.

Grafik 28 Öğrenciler yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyuyor mu?

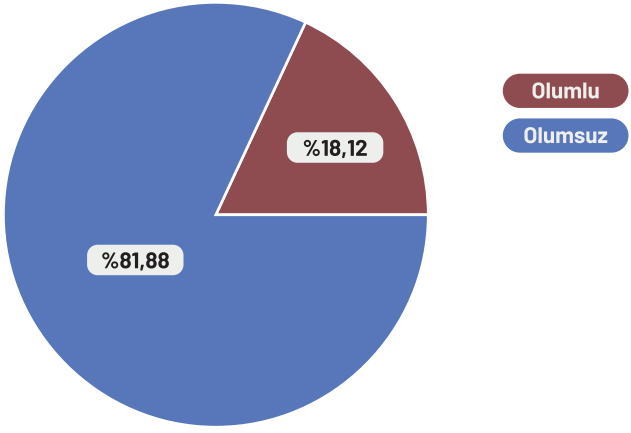

Ders kitaplarını yetersiz bulan öğretmenlerin oranı %80,61 iken öğrencilerin yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğunu söyleyen öğretmenlerin oranı %81,81'dir.

İki soruya da verilen cevaba göre **10 öğretmenden 8'i ders kitaplarının yetersiz olduğunu ve bu nedenle yardımcı kaynak kulla-**

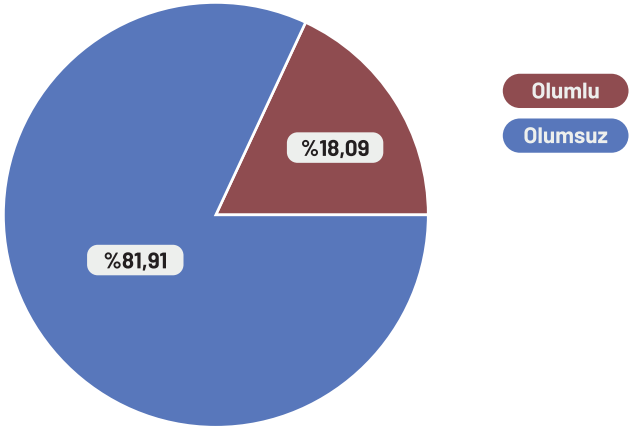
nımının tercih değil, ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Grafik 29 Ortak Yazılı Sınav Sistemi'nin öğretmenlerin özerkliğine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ankete katılan öğretmenlerin %81,88'i ortak yazılı sınav sisteminin mesleğin özerkliğini olumsuz yönde etkilediğini söylemiştir.

Grafik 30 Öğretmenlik mesleğine verilen toplumsal değerin ne yönde değiştiğini düşünüyorsunuz?

Yaşanan tüm bu olumsuzluklardan yola çıkarak öğretmenlik mesleğine verilen değerin ne yönde değiştiğini sorduğumuzda %81,91 oranında öğretmen olumsuz yönde değiştiğini ifade etmiştir.

Sonuç

Araştırmaya katılan 9 bin 34 öğretmenin yanıtları, öğretmenlerin ekonomik koşullarını, çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunları ve eğitim ortamlarına ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymaktadır.

Ekonomik koşullar ve geçim mücadelesi

1. Öğretmenlerin ev sahibi olabilmesi uzun yıllar çalışmayı gerektiriyor

Kendi evinde yaşayan öğretmenlerin %94,57'si 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahiptir. Bu dağılım, öğretmenlerin konut sahibi olabilmesinin çoğunlukla meslekte uzun yıllar çalışmanın ardından mümkün olabildiğini göstermektedir. Emeklilik döneminde maaş gelirinin önemli ölçüde azalması ve emekli ikramiyesinin konut fiyatları karşısında yetersiz kalması ise emeklilik sonrasında ev sahibi olma olanağını da ciddi biçimde sınırlandırmaktadır.

2. İstanbul'da görev yapan kiracı öğretmenlerin barınma yükü daha ağır

Evi olmayan öğretmenlerin belirttiği harcama kalemleri arasında kira/barınma %83,30 ile ilk sırada yer almaktadır. İstanbul'da görev yapan ve evi olmayan öğretmenlerde bu oran %89,69'a yükselmektedir. Gıda ve borç-kredi ödemelerinin de ilk üç harcama kalemi arasında yer alması, İstanbul'da kiracı öğretmenlerin geçim mücadelesinin boyutunu ortaya koymaktadır.

3. Öğretmenlerin en sık belirttiği üç harcama kalemi gıda, borç ve kredi ödemeleri ile çocukların eğitim giderleri

Öğretmenlerin maaşlarından en fazla pay ayırdıklarını belirttikleri üç harcama kalemi arasında gıda %74,73 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu borç ve kredi ödemeleri %63,82, çocukların eğitim giderleri %47,45 ile takip etmektedir. Faturalar %44,76, kira/barınma giderleri ise %35,33 oranında belirtilmiştir.

4. Her 10 öğretmenden yaklaşık 6'sı borç ve kredi ödemelerini ilk üç harcama kaleminden biri olarak belirtiyor.

Öğretmenlerin %63,82'si borç ve kredi ödemelerini maaşlarından en fazla pay ayırdıkları üç harcama kaleminden biri olarak göstermiştir. Bu sonuç, öğretmenlerin geçim mücadelesini mevcut borç ve kredi yükümlülükleriyle birlikte sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

5. Evi olmayan öğretmenlerde de borç ve kredi ödemeleri önemli bir yük oluşturuyor

Evi olmayan öğretmenlerin belirttiği harcama kalemleri arasında borç ve kredi ödemeleri %66,42 ile üçüncü sırada yer almaktadır. İstanbul'da görev yapan ve evi olmayan öğretmenlerde de %62,37 ile ilk üç harcama kalemi arasındadır. Böylece barınma giderlerinin yanı sıra borç yükünün de öğretmenlerin ekonomik koşullarını belirleyen önemli unsurlardan biri olduğu görülmektedir.

6. Mesleğe yeni başlayan öğretmenler ekonomik güçlüklerle karşılaşıyor

Mesleki kıdemi 0-3 yıl arasında olan öğretmenlerin %75'i göreve başlarken borçlanmak veya yakınlarından maddi destek almak zorunda kaldığını belirtmiştir. Başka bir ifadeyle, mesleğe yeni başlayan her dört öğretmenden üçü ekonomik açıdan bağımsız bir yaşam kurmakta zorlanmaktadır.

7. Öğretmenler emeklilik hakkı kazandıktan sonra da çalışmaya devam etmek zorunda kalıyor

20 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin %49,01'i emeklilik hakkı kazanmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini, %13,59'u ise emeklilik hakkı kazandığında çalışmayı sürdürmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Buna göre bu gruptaki öğretmenlerin %62,60'ı emeklilik döneminde de çalışma yaşamını sürdürmekte veya sürdürmeyi planlamaktadır.

Çalışma yaşamı ve eğitim ortamlarına ilişkin bulgular

8. Her 10 öğretmenden yaklaşık 9'u çalışma yaşamında angarya ile karşılaşıyor

Öğretmenlerin %68,46'sı iş yükünü artıran görev ve uygulamalarla sık sık, %27,03'ü ise bazen karşılaştığını belirtmiştir. Toplamda öğretmenlerin %95,49'u angarya niteliğindeki uygulamalarla karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir.

9. Öğretmenlerin yaklaşık dörtte biri CİMER şikâyetiyle karşılaşıyor

Ankete katılan öğretmenlerin %23,71'i CİMER şikâyeti aldığını belirtmiştir. Şikâyet alan öğretmenlerin %79,53'ü ise bu durumun iş motivasyonunu olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

10. Her 10 öğretmenden 8'i okul içinde kendisini güvende hissetmediği durumlarla karşılaşıyor

Öğretmenlerin %80,05'i okul içinde kendilerini güvende hissetmedikleri durumlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Bu öğretmenlerin %59,19'u bu durumları nadiren, %20,86'sı ise sık sık yaşadığını ifade etmiştir.

11. Öğretmenlerin yaklaşık her 6'sından 1'i okulda şiddet veya baskıya maruz kalıyor

Ankete katılan öğretmenlerin %16,70'i okulda şiddet veya baskıya maruz kaldığını belirtmiştir. Üstelik şiddet veya baskıya maruz kalan öğretmenlerin %55,29'u okul yönetiminden gerekli desteği göremediğini ifade etmiştir.

12. Ders kitaplarının yetersizliği ve yardımcı kaynak ihtiyacı eğitimde fırsat eşitliği açısından önemli bir sorun oluşturuyor

Öğretmenlerin %89,51'i ders kitaplarını yetersiz bulurken, %87,71'i öğrencilerin yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar, yardımcı kaynak kullanımının öğrenciler açısından bir tercih olmaktan çıkarak ihtiyaca dönüştüğünü ve ailelerin ekonomik olanaklarına bağlı olarak eğitimde eşitsizliği derinleştirebileceğini göstermektedir.

13. Öğretmenlerin mesleki özerkliği ve toplumsal itibarı konusunda ciddi kaygılar bulunuyor

Öğretmenlerin %91,16'sı ortak yazılı sınav sisteminin mesleki özerkliklerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Öğretmenlik mesleğine verilen toplumsal değerin olumsuz yönde değiştiğini düşünenlerin oranı ise %99,05'tir.

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin yanıtlarıyla karşılaştırma

Araştırmanın önemli yönlerinden biri, Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin yanıtlarının ayrıca değerlendirilmesidir. Böylece araştırma bulgularının yalnızca Eğitim-İş üyelerinin görüşlerini yansıtıp yansıtmadığı, farklı sendikalara üye olan veya herhangi bir sendikaya üye olmayan öğretmenlerin değerlendirmeleri üzerinden de incelenmiştir.

14. Emeklilik sonrasında çalışmaya devam etme eğilimi iki grupta neredeyse aynı

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin (20 yıl üstü kıdeme sahip) %49,18'i emekliliğe hak kazanmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini belirtmiştir. Tüm katılımcılarda bu oran %49,01'dir. Aradaki fark yalnızca 0,17 puandır. Bu benzerlik, emeklilik döneminde çalışmayı sürdürme eğiliminin her iki grupta da aynı ölçüde yaygın olduğunu göstermektedir.

15. Borç ve kredi ödemeleri her iki grupta da öne çıkıyor

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin belirttiği ilk üç harcama kalemi arasında gıda, borç ve kredi ödemeleri ile çocukların eğitimi yer almaktadır. Tüm katılımcıların yanıtlarında da gıda ve borç-kredi ödemeleri ilk iki sıradadır. Bu durum, ekonomik güçlüklerin ve borç yükünün farklı öğretmen gruplarında ortaklaştığını göstermektedir.

16. Angarya uygulamaları Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenler arasında da yaygın

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %63'ü iş yükünü artıran görev ve uygulamalarla karşılaştığını belirtmiştir. Ayrıca %29'u bu

durumla bazen karşılaştığını ifade etmiştir. Tüm katılımcılarda ise sık sık karşılaşanların oranı %68,46, bazen karşılaşanların oranı %27,03'tür.

17. Okullarda güvenlik sorunu her iki grupta da öne çıkıyor

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %75,66'sı okul içinde kendisini güvende hissetmediği durumlarla karşılaştığını belirtmiştir. Tüm katılımcılarda bu oran %80,05'tir. Her iki grupta da öğretmenlerin büyük bölümü okul içinde güvenlik sorunu yaşadığını ifade etmektedir.

18. Ders kitaplarının yetersizliği konusunda iki grup benzer görüşlere sahip

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %80,61'i ders kitaplarını yetersiz bulurken, %81,81'i öğrencilerin yardımcı kaynak kullanmaya ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Tüm katılımcılarda bu oranlar sırasıyla %89,51 ve %87,71'dir. Her iki grupta da ders kitaplarının yetersizliği ve yardımcı kaynak ihtiyacı belirgin biçimde öne çıkmaktadır.

19. Mesleki özerklik konusunda da ortak bir değerlendirme bulunuyor

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %81,88'i ortak yazılı sınav sisteminin öğretmenlerin mesleki özerkliğini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Tüm katılımcılarda bu oran %91,16'dır.

20. Öğretmenlik mesleğinin toplumsal değerindeki olumsuz yöndeki değişimi her iki grupta da hissediliyor

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %81,91'i öğretmenlik mesleğine verilen toplumsal değerin olumsuz yönde değiştiğini belirtmiştir. Tüm katılımcılarda bu oran %99,05'tir. Bu sonuç, mesleğin toplumsal itibarına ilişkin kaygıların yalnızca Eğitim-İş

üyelerine özgü olmadığını ortaya koymaktadır.

21. CİMER şikâyetlerinin iş motivasyonuna etkisi iki grupta da olumsuz

Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin %22'si CİMER şikâyeti aldığını, şikâyet alanların %75'i ise bu durumun iş motivasyonunu olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Tüm katılımcılarda şikâyet alma oranı %23,71, motivasyonu olumsuz etkilenenlerin oranı ise %79,53'tür.

Araştırmanın en dikkat çekici sonuçlarından biri, Eğitim-İş üyesi olmayan öğretmenlerin yanıtlarının da genel katılımcı grubunun yanıtlarıyla büyük ölçüde örtüşmesidir. Ekonomik güçlükler, borç yükü, emeklilik kaygısı, angarya, güvenlik sorunları, ders kitaplarının yetersizliği ve mesleki özerklik kaybı farklı öğretmen gruplarının ortak sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bulgular, öğretmenlerin yaşadığı sorunların sendika üyeliğine veya kişisel tercihlere indirgenemeyeceğini; **çalışma ve yaşam koşullarından kaynaklanan ortak ve yapısal sorunlar olduğunu** ortaya koymaktadır.

EĞİTİM - İŞ
KAMU - İŞ
ÜYESİDİR

Eğitimiş